

ВСТУП

*До 20-ліття кафедри
історії та культури української мови*

У жовтні 1993 року, одразу після реорганізації Луцького державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки у Волинський державний університет ім. Лесі Українки, було створено кафедру стилістики і культури української мови, яка мала забезпечити читання курсів «стилістика», «культура мови» та «українська мова» на всіх факультетах університету (108 год. на кожному), а також навчання української мови двох груп іноземців (її очолив кандидат філологічних наук, доцент Аркушин Г. Л., пізніше – кандидат філологічних наук, доцент Павленко Л. П., з 1996 року – кандидат філологічних наук, доцент Богдан С. К.). З 1994 року кафедра має назву – історії та культури української мови.

Першими членами кафедри були: Г. Л. Аркушин, В. І. Маковецький, А. В. Мединська, пізніше до її складу обрано С. К. Богдан, Л. В. Голоюх, С. М. Локайчук, Л. П. Павленко. У різні роки на кафедрі працювали також Г. О. Бойко, С. О. Горожанова, В. П. Гриб, Г. В. Кажан, В. В. Калиновська, Н. М. Поліщук.

Сучасний кадровий склад кафедри: доктор філологічних наук, професор Аркушин Г.Л., кандидати філологічних наук, доценти Богдан С. К., Голоюх Л. В., Громик Ю. В., Левчук І. П., Локайчук С. М., Павленко Л. П., Скорук І. Д., кандидат педагогічних наук, доцент Маленицька О. А., кандидат філологічних наук, старший викладач Тарасюк Т. М., старший лаборант Приходько Н. С.

Викладачі кафедри читають такі нормативні курси: *історія української літературної мови, історична граматики української мови, культура української мови та риторики, стилістика української мови, практична стилістика, риторика, українська мова (за професійним спрямуванням), вступ до слов'янської філології, старослов'янська мова, методика викладання української мови в середній та вищій школі, українська діалектологія; різні курси спеціалізації для бакалаврів («Український словотвір в ареальному та історичних аспектах», «Етика й етикет ділового спілкування», «Культура писемного фахового мовлення», «Мистецтво публічного виступу», «Корпоративна культура») та магістрів («Проблеми*

українського діалектогенезу», «Порівняльна граматики слов'янських мов»).

На кафедрі ведеться плідна наукова робота, зокрема, всі її члени активно працюють над спільною науковою темою «Поліфункційний статус української мови: в синхронії та діахронії» та індивідуальними темами: «Особливості західнополіських говірок» (Г. Л. Аркушин), «Стереотипи мовної поведінки в епістолярії ХІХ–ХХ ст.» (С. К. Богдан), «Лінгвостилістика сучасної української історичної прози» (Л. В. Голоюх), «Незмінні та службові слова у західнополіських говірках української мови» (Ю. В. Громик), «Жанрова специфіка наукового стилю української мови» (І. П. Левчук), «Сучасна українська археологічна терміносистема» (С. М. Локайчук), «Взаємодія фольклорної і літературної мов» (О. А. Маленицька), «Лексика травництва західнополіського говору» (Р. С. Омельковець), «Ономазіологічна історія назв осіб в українській мові» (Л. П. Павленко), «Онімія Волині» (І. Д. Скорук), «Функціонально-семантичні параметри сучасного церковного послання» (Т. М. Тарасюк).

У 2005 році Г. Л. Аркушин успішно захистив докторську дисертацію «Іменний словотвір західнополіського говору». Кандидатські дисертації під керівництвом викладачів кафедри захистили 10 аспірантів.

За 20 років опубліковано понад 650 наукових статей, у тому числі 57 у зарубіжних виданнях, 22 навчальні посібники, з них 11 отримали гриф Міністерства освіти і науки України (8 посібників вийшли друком). Серед наукових та науково-методичних здобутків кафедри монографії, методичні рекомендації, словники, лінгвістичні атласи. Назвемо деякі з них:

- Аркушин Г. Л. Іменний словотвір західнополіського говору (2004 р.),
- Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок у 2-х томах (2000 р.),
- Аркушин Г. Л. Словник евфемізмів, уживаних у говірках та молодіжному жаргоні Західного Полісся і західної частини Волині (2005 р.),
- Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність (1998 р.),
- Громик Ю. В. Старослов'янська мова: збірник вправ та завдань (2010 р.),

- Громик Ю. В. Український правопис (2013 р.),
- Павленко Л. П. Історична граматики української мови (2010 р.),
- Павленко Л. П. До джерел словесних скарбів (1997 р., 2013 р.),
- Омельковець Р. С. Атлас західнополіських назв лікарських рослин (2003 р.).

Викладачі кафедри брали участь у роботі Міжнародного конгресу українців, Міжнародних наукових конференціях, що відбувалися у Бресті, Варшаві, Влодаві, Волі Угрудзькій, Каунасі, Кракові, Лодзі, Любліні, Мінську, Оломоуці, Познані, Празі, Пшешові, Софії.

Вагомі здобутки має Західнополіський ономастико-діалектологічний центр, створений у 2000 році (керівник – доктор філологічних наук, професор Аркушин Г. Л.). Серед видань Центру 5 оригінальних словників, упорядкованих Г. Л. Аркушиним, зокрема:

- Словник мікротопонімів і мікрогідронімів північно-західної України і суміжних земель у 2-х томах (2006 р.),
- Словник прізвиськ північно-західної України у 3-томах (2009 р.),
- Словник варіантів власних імен північно-західної України (2009 р.),
- Словник луцьких жаргонізмів і сленгізмів (2011 р.),
- Словник прізвищ північно-західної України та суміжних земель (2013 р.);
- 4 лінгвістичні атласи:
 - Аркушин Г. Л. Атлас мисливської лексики Західного Полісся (2008 р.),
 - Аркушин Г. Л. Атлас західнополіських фаунономенів (2008 р.)
 - Зінчук Р. С. Атлас словозміни іменників у західнополіських говірках (2010 р.),
 - Чирук Л. Атлас ентомологічної лексики Західного Полісся (2010 р.),
 - а також 3 збірники текстів (упорядкування Г. Л. Аркушина), що відображають особливості мовлення носіїв говірок:
 - Голоси з Підляшшя (2007 р.),
 - Голоси з Волинського Полісся (2010 р.),
 - Голоси з Берестейщини (2012 р.).

На кафедрі працює також лабораторія етно- і лінгвостилістики (керівник – канд. філол. наук, професор Богдан С. К.), основний результат діяльності якої – укладання картотеки до словника

весільних побажань та словника образних номінацій в українських поетичних текстах.

Кафедра історії та культури української мови співпрацює з такими освітніми установами, як:

- Інститут української мови НАН України,
- Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка,
- Житомирський державний університет ім. Івана Франка,
- Ужгородський національний університет,
- Люблінський університет ім. М. Кюрі-Склодовської,
- Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти,
- Волинський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій,
- Рівненський державний гуманітарний університет,
- Мала академія наук України,
- Луцький навчально-виховний комплекс «Гімназія № 14»,
- Луцька гімназія № 21 ім. Михайла Кравчука.

На кафедрі в різні періоди читали спецкурси доктор філологічних наук, професор Дзензелівський Йосип Олексійович, доктор філологічних наук, професор Сологуб Надія Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент Передрієнко Віталій Аркадійович, заслужена артистка України Кажан Галина Володимирівна.

Одним із аспектів наукової співпраці з польськими колегами є видання спільних збірників, зокрема:

- *Mikrotoponimia na pograniczach językowo-kulturowych* (Lublin, 2005),
- *Ukrainica I. Současnb ukrajnista: probljmy jazyka, literatury a kultury* (Olomouc, 2004),
- *Ze studiow nad gramatyką i leksyką języka polskiego i ukraińskiego* (Lublin, 2006),
- *Treści i mechanizmy przenikania kultur na pograniczu polsko-ukraińskim* (Ryki, 2003),
- *Język ukraiński: współczesność – historia* (Lublin, 2003),
- *Teka komisji polsko-ukraińskich związkyw kulturowych* (Lublin, 2010),
- *Gwary i onomastyka pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego i słowiańsko-bałtyckiego* (Białystok, 2006).

Г. Л. Аркушин, С. К. Богдан, Ю. В. Громик є членами спеціалізованої вченої ради К 32.051.02 зі спеціальності 10.02.01 –

українська мова Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки; беруть участь у роботі редколегії наукових збірників, які видаються у Луцьку та Рівному.

Практикувалося стажування наших аспірантів (Зоряна Мацюк, Людмила Чирук, Наталія Шульська) у Варшавському університеті та магістрантів Люблінського університету ім. М. Кюрі-Скłodовської (Марія Борцюх, Марек Олійник, Марчін Ойда) на нашій кафедрі. 2004 р. професор Аркушин Г. Л. мав стипендію Стефана Баторего у Люблінському університеті ім. М. Кюрі-Скłodовської.

Викладачі кафедри читають лекції із проблем корпоративної культури, ділового спілкування в різних державних установах міста та області.

Кафедра активно співпрацює з волинським телебаченням та радіо, зокрема було зніційовано проведення циклу передач у прямому ефірі «Мова калинова» (1997-1999 (автори й ведучі – С. К. Богдан, Г. В. Кажан)), а також низки тематичних бесід. Нашими дипломниками були головний редактор газети «Волинь» Олександр Згоранець, редактор газети «Слово Волині» Наталія Шепель.

Важливий аспект діяльності кафедри – виховна робота зі студентами. Кафедра започаткувала проведення Днів першокурсника на факультеті, зустрічей із випускниками факультету (зустріч із заслуженою вчителькою України Олесею Ковальчук, кандидатом історичних наук Оксаною Сапеляк), конференції «Видатні філологи України», традиційно організовувала діалектологічні турніри (кер. Аркушин Г. Л.), конкурс «Твоя зоря» (кер. Маленицька О. А.), лінгвістичний турнір (кер. – Локайчук С. М., Мединська А. В.), конкурс читців поезії та святкові академії з нагоди ювілейних дат відомих учених (кер. Богдан С. К.).

*Світлана Богдан,
Світлана Локайчук*